

SLOVENSKI PRAVNIK

Leto XLIII.

Ljubljana, 1929.

Št. 1.—6.

Društvo »Pravnik« v dobi štirideset let.

Dr. Rudolf Sajovic.

I.

V zadnji številki »Slovenskega Pravnika« v l. 1888 je sporočil njega izdajatelj dr. Alfonz Mosche, da odlaga uredništvo lista. Ni mu uspelo, da bi koncem leta oddal uredništvo drugi osebi, kakor je nameraval. Saj izdajanje pravniškega glasila je odvisno od udeležitve naročnikov in od števila ter marljivosti sotrudnikov. Oboje da ne bo zagotovljeno, dokler ne bo pravniškega društva. Po molčanju več mesecev je spregovoril v isti številki zopet v »Pravniških razgovorih« pisatelj, ki je v prejšnjih šestih člankih očrtaval naloge slovenskih pravnikov, idealni dr. Jakob Kavčič, in izreči je moral bridko besedo, da piše Slovenskemu Pravniku, ki ga je pozdravljaj z velikim veseljem, ko je zagledal vnovič beli dan, »zdaj s težkim srcem — nagrobnico«. Mrzla ledena sapa je zamorila glas'lo, ker slovenski pravniki niso izpolnili pesnikovih besed, da mož je storiti dolžan, kar more: kajti grda osobna mržnja in kvarljiva mlačnost sta po pisateljevih besedah zadavili slovenski pravniški list.

Vsi znaki so kazali, da bo »Slovenski Pravnik« vdrugeč utihnil.

Toda vzlic temu je v prihodnjem letu 1889. izšla dne 15. januarja nova številka pravniškega lista. Naslov mu je bil isti, označeval se je sam za nadaljevanje prejšnjega, saj je bilo natisnjeno, da izhaja že V. leto. Za uvodnik je prinesla ta številka krepek poziv »Slovenskim pravnikom!« in z njim naznanila, da se snuje v Ljubljani pravniško društvo, za ka-

tero da so pravila pravkar potrjena. Obenem razvija uvodnik naloge novega društva in mu daje smernice, globoko utemeljene, ki so oplojevale skozi vseh nadaljnjih štirideset let društveno življenje in mu dajale tisto življensko silo, da je vzdržalo ob mnogih neugodnih razmerah do danes in da mu je zagotovljena tudi bodočnost.

Zaključni klic dr. Moscheta v »Epilogu«: »Na svidenje« Slovenskemu Pravniku kot društvenemu organu slovenskih pravnikov je torej dobil neposredni odziv. Pesimistične besede dr. Kavčiča so bile skoro koj ovržene. Dne 15. decembra 1888. se je namreč sešlo v Ljubljani nekaj pravnikov, ki so sklenili ustanoviti pravniško društvo. Izvoljen je bil pripravljalni odbor petero članov — vredno je, da si imena teh oživimo vnovič v spominu: načelnik sodni svetnik Janko Vencajz, notar Ivan Gogola, pristav finančne prokuratorie Emil Gutman, odvetnik dr. Fran Papež in sodni svetnik Karel Pleško. Ta odbor je sklical na dan 29. decembra 1888 v Ljubljano sestanek slovenskih pravnikov. Na tem shodu, številno obiskanem od ljubljanskih in podeželskih pravnikov, je utemeljeval najprvo državnega pravdnika namestnik in državni poslanec dr. Andrej Ferjančič potrebe in naloge novega društva. Zatam so se končno določila pravila, ki naj se predlože vladi v potrditev in oglasilo se je primerno število članov. Shod je pooblastil z začasnim vodstvom in sprejemanjem oglasov za pristop dr. Frana Papeža.

Pripravljalni odbor je poskrbel, da so se pravila potrdila, nato pa sklical ustanovni občni zbor. Nanj je že vabila medtem izišla nova številka Slovenskega Pravnika. Dne 26. januarja 1889 se je zbralo v ljubljanski magistratni dvorani 34 pravnikov na I. redni glavni skupščini. Na tej skupščini, pred 40 leti, se je osnovalo društvo »Pravnik«, ki si je nadelo smoter gojiti pravne in državne vede in v to svrhu: 1. izdajati strokovni list, 2. pospeševati izdavanje zbir, zakonov in drugih strokovnih listov v slovenskem jeziku, 3. osnovati društveno knjižnico, 4. naročevati strokovne liste in jih prepuščati članom v porabo in 5. prirejati predavanja, čitanja in razprave na društvenih shodih.

Zborovanje je otvoril načelnik pripravljalnega odbora g. Janko Vencajz. V nagovoru je najprvo sporočil, da so društvena pravila potrjena, dalje je orisal, kako zahtevajo Slovenci, odkar je zasijala leta 1848. svoboda podjarmljenim narodom, da se jim prizna njih narodni značaj in veljava slovenskega jezika v javnih uradih in šolah. Pravniki, ki služijo med slovenskim narodom, čutijo veliko neugodnost, da se vzlic raznim vladnim odredbam slovenski jezik do zadnjega časa ni gojil po uradih enakomerno kakor v zasebnem in javnem življenju. Zato je porodila le utemeljena potreba, dobiti za pravno stroko dovršen in enoten jezik, društvo »Pravnik«. Uspevalo bo društvo, ako bodo uporabljali pravniki svoje čednosti: duševno zmožnost, resnost, strogost in žilavost v prid svojemu društvu.

Nato je bil izvoljen vzklikoma za načelnika odvetnik dr. Fran Papež. Prvi društveni načelnik se je zahvalil za nepričakovano izkazano mu čast in na kratko razvil društveni program. Za poglobitno nalogo je označil izdajanje društvenega glasila, za katero pričakuje v prvi vrsti duševne podpore. S platonično naklonjenostjo, golim govorjenjem bo društvu malo pomagano. Skupščina si je nato izbrala prvi odbor, ki so ga tvorili: avskultant dr. Janko Babnik, notar Ivan Gogola (blagajnik), finančne prokurateure pristav Em'l Gutman, deželnosodni pristav Anton Levec, odvetniški kandidat dr. Danilo Majaron (tajnik in knjižničar), deželnosodni svetnik Karel Pleško, deželnosodni svetnik Janko Vencajz in kot vnvanji, izven Ljubljane stanujoči odborniki državnega pravnika namestnik in državni poslanec dr. Andrej Ferjančič, odvetnik v Mariboru dr. Janko Serneč in deželnosodni svetnik v Trstu Bogdan Trnovec. Pregledniške funkcije je poverila skupščina predsedniku notarske zbornice dr. Jerneju Zupancu in odvetniku dr. Franu Mundi.

S tem je bilo društvo »Pravnik« osnovano, ki je dalo glas o svojem življenju še pred tem, namreč s prvo številko novega, petega letnika Slovenskega Pravnika. Zahvalne besede pripravljalnemu odboru pa je na skupščini izpregovoril že znani pravniški pisatelj odvetnik dr. Ivan Tavčar.

II.

Ozrmo se nazaj v preteklo dobo in oglejmo si na kratko stanje, kakršno je bilo po uradih v osemdesetih letih na Slovenskem. Potem nam bo razumljiveje, kaj je pomenila ustanovitev pravniškega društva v tistih časih in zakaj so si ga nekateri tako zelo želeli, postalo bo pa tudi jasno, da ustanovitev društva ni bila le zasebna stvar prizadetih pravniških krogov, marveč da je bila občnega, vseslovenskega pomena.

Revolucijsko leto 1848. se je zdelo, da bo prineslo tudi Slovencem svobodo in sicer ne samo politično, marveč tudi svobodo v občevanju z javnimi oblastvi, slovenski jezik da bo enako upoštevan kakor drugi v zasebnem in javnem življenju in da bo deležen tudi enake nege in zaščite v šolah in uradih. Tudi v pravništvu se je bilo nadejati najboljšega: otvorila so se pravna predavanja iz nekaterih disciplin, najprej v Ljubljani, potem v Gradcu, na Dunaju je pričel izhajati državni zakonik tudi v slovenskem jeziku in leta 1853. je izšel jugoslovenski zvezek »juridične politične terminologije«, dalje v istem letu prevod občnega državljskega zakonika. Toda poznejši absolutizem je kaj hitro zamoril vse kali razvoja slovenske pravniške literature. Bilo je to tem lažje, ker se je priznavala posvetna inteligenca, med njimi seveda tudi pravniki, po večini za Nemce in zato seveda ni bilo pričakovati, da bi čutila ta inteligenca z narodom in delala morda še znanstveno v domačem jeziku. Kolikor inteligence se je prištevalo Slovencem, je delovala ali politično ali pa se poizkušala v lepoznanstvu. Znanstveno delovanje ob takih razmerah ni moglo pričakovati tolikšnega razumevanja in zato tudi ni bilo vabljivo. Kako so slovenski pravniki tičali še v sponah nemštva, kaže najbolje ustanovitev društva »Juristische Gesellschaft« leta 1861. v Ljubljani. Društvo je delovalo izključno nemški, — razen edinega predavanja dr. Tomana »o civilnem pravu« v slovenskem jeziku leta 1862., — dasi je imelo med člani obilo Slovencev in si je postavilo celo nalogo, pospeševati slovensko pravniško terminologijo. Njegovo delovanje je bilo zanikanje slovenskega programa, ki je zahteval slovensko uradovanje povsod, zlasti pa v pravosodstvu in v zvezi

s tem gojitev slovenske pravne literature. Slovenskih nadej društvo ni izpolnilo, čeprav je bilo ob ustanovitvi radostno pozdravljeno in so Novice, priobčujoč poziv od 16. avgusta 1861., vabile k pristopu sploh »vse izobražene prebivavce Kranjske dežele«. Društvo je prenehalo z vsem delovanjem leta 1868., ko so ga zapustili slovenski člani, videč, da sodelovanje z nemškimi sorojaki ne privede do zaželenega uspeha. Isto je spoznal mnogo prej že dr. Jakob Razlag, ki je tudi v letu 1861. priobčil v Novicah povabilo na naročbo Slovenskega Pravnika, zbirke, obsegajoče posnetke najvažnejših zakonov, potem obrazcev za sestavo listin v vsakdanjih pravnih poslih, tudi razpravnih zapisnikov in sodb in podobno. Podpisano je to znamenito povabilo v Gradcu, na dan sv. Lovrenca 1861., odjek nanj pa najdemo v istih Novicah dne 25. septembra 1861. na strani 322. Dopisnik »od Drave« pozdravlja obečano knjigo, ki da je osobito potrebna, ker morajo biti vsi zapisniki pisani v slovenščini, »da naši sodniki, pravosredniki in notarji temeljito znajo slovenski jezik. Tudi med narodom bi se moralo širiti poznanje postav, da se bo njih moralne moči bolj bal od kazni«. Prihodnje leto sta izšla skupno dva zvezka pod naslovom »Slovenski Pravnik«. to je kratki povzetki postav in obrazci ali izgledi raznih pisem, spisov in vlog itd. Knjiga, ki jo je posvetil izdajatelj »vekovečni pravici in slovenskemu rodu«, prinaša dve strani terminologije, razpored oblastev, nekaj pristojbinskih določb, lestvico o kurzu denarja, tolmačenje posojilne, kupne in prodajne, ženitne pogodbe, najvažnejše določbe iz sodnega reda, meničnega zakona in izvršilnega postopanja. Sodelavci niso podpisani, omenja pa jih dr. Razlag v predgovoru. Ti so bil: Matevž Cigale, Jožef Kersnik, Peter Kozler, dr. Valentin Pavlič, dr. Ivan Serneč, Luka Svetec in dr. Jernej Zupanec. Tretji zvezek ni več izšel, čeprav je moral biti gmotni uspeh knjige dober, saj navaja dr. Razlag v predgovoru, da je knjigo naročilo tudi 500 kmetovalcev. Bil je to prvi poskus, podajati sistematično sestavke pravne vsebine na slovenskem jeziku. Obžalovati se mora, da ni bilo nadaljevanja, četudi je bil začetek okoren in po svoji nameri poljudnega, neznanstvenega značaja. Razni časopisi so bili sicer že

prej prinašali tudi članke pravniške vsebine, opomnimo samo na *Slovenijo, Novice* in *Ljubljanski časnik*, toda vse to je bilo sporadično, dočim je nameraval dr. Razlag obdelovati tvarino sistematično. Velik napredek napram tej knjigi kažejo štirje zvezki *Čitalnice*, zbornika razprav iz vseh ved, med temi dveh pravnih in šest narodno gospodarskih, ki ga je izdal dr. Ivan Geršak v Gradcu (1865 in 1866). Preko teh poskusov pa slovensko pravoznanstvo ni prišlo in značilno za tedanja doba je pismo Levčevo Kersniku l. 1869., »da edino slovastvo, katerega nam je čez vse potreba, so belletristika in pa šolske knjige. Po čemu znanstveno slovastvo?« (Gl. Prijatelj: Janko Kersnik VI. str. 114). Ali je pri vsem tem čudno, da je bilo uradovanje skoro vseskozi nemško in da je pripuščala naredba pravosodnega ministrstva od 15. marca 1862. slovenščino le nasproti strankam, zmožnim zgolj slovenskega jezika?

Ko je bilo koncem sedemdesetih let prizadevanje slovenskih poslancev zopet pokopano, da naj se uvedejo znova pravoslovna predavanja v Ljubljani ali pa dovolijo slovenske pravoslovne stolice na graškem vseučilišču, je uvidel dr. Razlag, da je potreba Slovincem pravniškega časopisa, ki bo prinašal teoretične razprave in pričel na ta način gojiti slovensko pravniško literaturo, s tem pa udarjal temelje slovenski zahtevi po lastnem vseučilišču. Pričel je izdajati leta 1870. »Pravnik Slovenski« in s tem oživotvoril idejo, ki jo je bil izrekel že leta 1861., ko je vabil na naročbo svoje zbirke Slovenskega Pravnika, da se utegne namreč iz tega osnovati pravniški letopis, ki bi razkladal najpotrebnejše postave in pretresal dejanske pravne primere. S pomočjo par idealnih sodelavcev je vzdržal »Pravnik Slovenski« tri leta, nato pa prenehal v veliko škodo slovenskemu jeziku.

Slovenščina se je čula vedno bolj po redko po uradih, prišlo je tako daleč, da je v že često omenjeni pravdi Keber proti Mazovcu in Jančigaju leta 1881. izreklo vrhovno sodišče za nično sodbo okrajnega sodišča v Kamniku, ker je bila izdana v slovenskem jeziku, češ da je na Kranjskem nemščina izključni v deželi navadni sodni jezik. Ljubljansko delegirano okrajno sodišče pa je v istem času rešilo predlog na rubež in centev

v slovenskem jeziku in zaprosilo v nemškem jeziku okrajno sodišče v Kapli na Koroškem za opravilo izvršilnih dejanj. To sodišče pa je izvršitev odklonilo, češ da izvršilni predlog in sklep nista napisana v predpisanem sodnem jeziku. To odločbo okrajnega sodišča v Kapli sta potrdili obe višji sodni stopnji. V takih razmerah je bilo naravnost potrebno, da je pričelo zopet izhajati slovensko pravniško glasilo, ki so nanj lahko kazali slovenski narodni zastopniki v parlamentu. Bil je odvetnik dr. Alfonz Mosche, ki je izdajal s pomočjo dr. Ivana Tavčarja v letih 1881. do 1883. Slovenskega pravnikarja. Vsebina novega pravniškega lista je bila kaj mnogovrstna, razpravljala je že o vseh vprašanjih, ki so se pozneje izkristalizirala v glavne programatične točke društva »Pravnikarja«. Slovenski Pravnik v teh letih je bil krepka opora narodnim težnjam po slovenskem uradovanju na sodiščih, ki jih je podpirala tudi jezikovna naredba takratnega vodje pravosodnega ministrstva, nam nepozabnega dr. Pražák, iz leta 1882. Žal, da peščica navdušenih delavcev ni vztrajala in da je pravniški list vsled pomanjkanja duševne podpore vprav tedaj prenehal izhajati. V letih 1883. do 1888. je izdal sicer dr. Tavčar pri Mohorjevi družbi »Slovenskega Pravnikarja« v 5. zvezkih, v katerih je poljudno razložil najvažnejše določbe državljankega prava, zlasti zemljiškoknjižnega, in prodril z njimi v najširše narodne plasti. A dr. Pražák je v zasebnih razgovorih obžaloval, da ni slovenskega pravniškega glasila, ker bi se pri podpiranju slovenskih želj rad skliceval nanj. Vsled tega je dr. Mosche leta 1888. zopet zbudil k življenju Slovenskega Pravnikarja »s sodelovanjem odličnih pravnikov« in pod dejanskim uredništvom avskultanta dr. Janka Babnika. Toda pokazalo se je koncem leta, da se sodelavci niso dali pridržati, zlasti ker je dr. Pražák v septembru odstopil, njegov naslednik grof Schönborn pa je gledal z drugimi očmi pokret slovenskega uradovanja. Pokazala se je neizbežna potreba, na katero je kazal Slovenski Pravnikar že v prejšnjih letih, da more biti dovoljna avtoriteta, ki bo družila v delu pravniške delavce le pravniško društvo, ki bo zbiralo liki rezervar delovne sile in jih zaposlovalo na primernih mestih. To se je pokazalo že poprej pri dokaj močnejšem bratskem narodu, pri

Čehih z razvito znanstveno tradicijo za potrebno, tem bolj je moralo veljati tudi pri nas, kjer se je pričelo razvijati šele leposlovje, znanstvo pa je bilo komaj v prvih povojih.

Priznati moramo, da so slovenski pravniki v tem trenutku razumeli usodni moment. Moschetov Slovenski Pravnik se je komaj poslovil, pojavil se je že za njim brez odmora novi današnji Slovenski Pravnik, glasilo našega društva. Ustanovitelji društva niso hoteli dopuščati več, da bi se na slovenske zahteve vedno stereotipno odgovarjalo, da njih jezik ni sposoben za uradovanje, kaj šele za višje znanstvene svrhe. V borbi med narodi se je pokazala potreba znanstvene literature za prav tako nujno kakor leposlovne. S tega vidika moramo presojati tudi danes ustanovitev društva »Pravnika«.

III.

Novo društvo ni držalo križem rok. Poskrbelo je v prvi vrsti, da Slovenski Pravnik koncem leta 1888., ko ga je dal iz rok dr. Mosche, ni prenehal izhajati, da je povsem redno izšel meseca januarja 1889., seveda že kot glasilo društva »Pravnika«. Slovenski Pravnik je od ustanovitve društva naprej njegov simbol in glasnik, neločljivo zvezan z njim. Ako se tudi društveno delovanje vsled različnih prilik marsikaterikrat ni javljalo intenzivno, kakor bi bilo želeti, izhajanje lista je oznanjevalo, da bije v društvu še življenje. V prvi vrsti zaradi njega ustanovljeno, je veljalo vedno največ društvenih skrbi in ozirov za pravniški list. Nemalokrat je bil Slovenski Pravnik tudi zunanje kazalo društvenih razmer, sedaj oznanjevalec boljših časov, potem zopet priča nepovoljnějšíh prilik.

Nadaljeval je Slovenski Pravnik v isti smeri, kakor mu je bila načrtana l. 1888. in ki je bila narekovana po naših domačih razmerah. Ustanoviti lastno pravniško literaturo in se postaviti v tem pogledu na lastne noge, je bilo glavno geslo društvenega glasila. Zato je priobčeval Slovenski Pravnik v prvi vrsti razprave in članke iz vseh panog pravne vede, vključno narodno gospodarske, finančne in pravnogodovinske razprave. Oziral se pri tem ni samo na domače pravo, precej pažnje je posvetil tudi tujim zakonodajam in razpravljajal o različnih problemih de lege lata in ferenda. Zdru-

žil je pod svojim okriljem malone vse slovenske pravniške pisatelje: saj je bil pred svetovno vojno skoro edino torišče za razpravljanje in razglabljanje pravnih vprašanj. V tem pogledu je oral ledino na vse strani, ne nazadnje na terminološkem polju. Oblikovanje slovenskega pravniškega jezika je bila druga točka Slovenskega Pravnika, ki je temu vprašanju odpiral radevolje svoje predale. Prav pogostne so terminološke razprave, ki so jim dale povod bodisi nameravane izdaje društvenih knjig, bodisi drugi dogodki. Poleg pravnikov sta ustanavljala dva zdravnik dr. Fran Zupanc in dr. Peter De Franceschi s svojimi razpravami in praktičnimi primeri iz sodno zdravniške prakse sodnozdravniško terminologijo. Posebne važnosti je, da je urednik poslano gradivo zlasti »prvi dobi jezikovno popravljal in tako skušal uveljaviti enotnost in stalnost pravniškega izražanja. Vpliv tega se je leto za letom kazal v praksi. Stalna rubrika v Slovenskem Pravniku so bila od nekdanj »književna poročila«, ki so prinašala v prvih letih ponajveč vesti o novo izišlih knjigah, zlasti slovanskih, sem pa tam tudi kritične ocene, dokler niso postale po prevratu znanstvene kritike in ocene pravilo za ta oddelek. Obilo se je list oziral na judikaturu, služoč s tem izvrstno praksi, saj so bili pravni primeri vzeti iz domačih pravnih, v katerih so se zrcalile naše domače razmere. Od prvega početka je prinašal veliko število sodb vrhovnega sodišča, civilnih in kazenskih, in vedno skrbno prirejenih, poleg tega razsodbe upravnega in državnega sodišča. Sodbe niso bile ločene od drugega gradiva, praviloma je prinesla vsaka številka razprave, odločbe, književna poročila in druge vesti, sem pa tam celo listek humoristične vsebine, vzete iz pravniškega življenja. Od leta 1923. so se sodbe vrhovnega sodišča izločile in izhajajo na posebni, ločeni poli. Izvršilo se je to deloma zaradi lažje evidence judikatov, deloma ker se je hotelo pridobiti določen obseg za drugo vsebino. Znanstveno je list s tem gotovo pridobil, ker je pridržanega s tem več prostora stvarnim razpravam in kritikam. Izguba pri številu sodb pa se skuša nadomestiti s skrbno izbero s tem, da se priobčujejo res samo važne odločbe. Od začetka je obveščal Slovenski Pravnik tudi o vsebini slovenskih kosov državnega in dežel-

nega zakonika. Često je objavljaj vsebino drugih pravniških revij, zlasti slovanskih. V ostalem pa je glasilo slovenskega pravnika: prinašal je osebne vesti, poročila o delovanju odvetniške in notarske zbornice, društva slovenskih sodnikov, zveze slovenskih odvetnikov, ponatiskoval predloge in resolucije teh društev. Po prevratu priobčuje tudi kratka izvestja o delovanju juridične fakultete v Ljubljani. Seveda je tudi vestnik društva »Pravnika« samega in registrira točno vse važnejše dogodke iz društvenega življenja. Za društvo in slovensko pravoznanstvo zaslužnih mož se spominja redno in skuša pravično oceniti njih zasluge. Ako opozorimo še na drugi pravniški drobiž, zlasti tudi pravniške vesti iz drugih dežel, ki najde prostora med »Raznimi vestmi«, imamo približno točno sliko slovenskega pravniškega glasila.

Zgodaj je pričel Slovenski Pravnik prinašati tudi hrvatske članke in vesti. To je pridobilo društvu dokaj članov v Istri, Dalmaciji in Bosni - Hercegovini in list se ni boril samo za slovenske pravice, marveč neustrašeno zagovarjal tudi ravnopravnost hrvatskega jezika pred uradi.

Vzlic temu že od početka ustaljenemu programu izhajanje Slovenskega Pravnika ni bilo vedno izven nevarnosti. Prvotna navdušenost je pričela pojemati, in že leta 1891 je na glavni skupščini v debati opozarjal dr. Jak. Kavčič, bodreč k sodelovanju, »da se moti, kdor misli, da je listu na izbero spisov in razprav, in urednik bi se lahko bridko pritožil v tem pogledu.« Leta 1895 do 1899 so bila v splošnem za društvo in glasilo neugodna. Na glavnih skupščinah (1895 in 1897, 1899) se je tožilo, da ni zanimanja za društveni list, da se plačuje naročnina neredno. List je v vseh teh letih prinesel zares majhno število razprav, prevladovale so v veliki meri odločbe. Značilna je tožba urednika dr. Majarona na glavni skupščini dne 9. januarja 1899, da niti s primeri iz prakse ni preskrbljen, komaj trije, štirje pravniki so in to starejši gospodje, ki se spominjo lista. Sicer mora sam okoli iskati odločbe. Dalje je opozarjal dr. Majaron, naj se ne pozabi, da ima Slovenski Pravnik ne le privatni pomen, »po njegovih sotrudnikih in njegovi vsebini se marveč tudi vobče sodi duševna moč domačega pravniškega sta-

n u.« Prihodnje leto je opozarjal odbor, da dobrota pravnškega lista ne zavisi toliko od uredništva kakor od pozornosti pravnikov samih, in je s tem pogodil brezdvomno pravo. Leta 1899 je bil izvoljen odsek treh članov, ki naj bi pomagal uredniku pri zbiranju gradiva, toda delovanje tega odbora se sploh ni razvilo, kakor je poročal tajnik na skupščini l. 1900. V prihodnjih letih pa se je list le izvil iz neprilik, čeprav je ponavljal urednik še leta 1903 tožbe in v članku »Pro domo« zopet kazal na vzroke, zakaj Slovenski Pravnik nima ne bogate ne raznovrstne vsebine.

Vendar so bile vse to težave, ki so prešle. Slovenski Pravnik se je vidno krepil in leta 1909. je urednik dr. M a j a r o n, spominjajoč se petindvajsetletnice glasila izjavil, da ni več strahu za njegov obstanek. Četudi daleč, vendar na obzorju da se kaže slovenska pravna fakulteta. Treba pa je nadaljevati delo in ji zgraditi pristanišče. Slovenski Pravnik da bo predvsem in to po svoji vsebini in svojem obsegu, po svoji dovršenosti oznanjal prihod slovenskih učnih stolic. »Prva petindvajsetletnica je bila doba bojev in dvomov, druga naj se prične z zavestjo, da je bila pot uglajena in da hočemo mirno, pa vztrajno napredovati!« V isti številki je drug zvesti sotrudnik Slovenskega Pravnika dr. Edvard Volčič prikazoval, kakšen vpliv je list imel na slovenski pravniški jezik in kako blagodejno se kaže to zlasti v sodnih spisih. Dr. Volčič je tudi predlagal istega leta, naj bi list izhajal po dvakrat na mesec v snopičih s poldrugo polo. Pokazalo pa se je, da naše sile za tolikšno razširjenje še niso bile dovolj močne, zato se je misel opustila in list je izhajal, kakor od početka, mesečno na dveh polah, zato pa je prinašal od tega časa dalje naravnost izbrano gradivo in se je mogel meriti z vsakim drugim podobnim listom. Za društveno petindvajsetletnico (1914), za katero se je morala vsled izbruha vojne vsaka posebna proslava opustiti, je izšla posebna številka Slovenskega Pravnika, najlepša, kolikor jih je bilo doslej. Znamenita je ta številka posebno tudi zaradi tega, ker je prinesla poleg drugih prispevke skoro vseh, ki so se pripravljali za docenturo na bodoči slovenski pravniški fakulteti in tudi danes v istini zasedajo stolice na njej. Izpolnila se je

s tem želja urednikova, ki je nekaj let poprej pisal, da večine teh gospodov pograša med sotrudniki.

Svetovna vojna tudi ni prizanesla našemu glas'lu. Vedno bolj se je občutilo, da je bila večina članov in sotrudnikov na bojišču, letnik 1916 je izšel že v manjšem obsegu, letnik 1917 pa se je znatno zamudil. Prve štiri številke so izšle skupno proti koncu leta, naslednje štiri pa šele leta 1918 z naznanilom, da mora uredništvo zaradi neugodnih razmer v tiskarni zvezek zaključiti v nepopolnem obsegu in počakati ugodnejših časov. Prosi zato potrpljenja. God'lo se torej Slovenskemu Pravniku ni boljše kakor drugim strokovnim listom.

Posrečilo se je oživiti glasilo zopet leta 1920. Od tega leta izhaja Slovenski Pravnik zopet in vrši svojo nalogo kakor prej. Seveda se ne more prezreti, da sta se njega vloga in položaj v novi državi bistveno izpremenila. Prej, predstavljajoč skoro vso slovensko pravniško literaturo, je sedaj Slovenski Pravnik le tekmeč z drugimi publikacijami za iste svrhe. Nesrečna mirovna pogodba, ki je razdelila slovenski narod na dvoje, je imela za posledico, da so si naši rojaki v Italiji osnovali lastno pravniško glasilo »Pravni Vestnik«, ki izhaja od leta 1921 dalje. Jur'dična fakulteta v Ljubljani izdaja svoj »Zbornik znanstvenih razprav«. Obilno pravniskih razprav prinašajo tudi druge revije, mnogo slovenskih znanstvenih delavcev sodeluje pri tujejezičnih pravniskih listih. Narodno osvobojenje je torej silno pomnožilo znanstveno udejstvovanje naših sil na tem polju, s tem pa molče odkazalo Slovenskemu Pravniku posebno nalogo. List naj bi bil, zlasti ko je oproščen boja za jezikovno ravnopravnost, predvsem praktično pravniško glasilo, ne zanemarjajoč pri tem seveda tudi potrebno teoretično stran in seznanjajoč slovenske pravnike zlasti z novimi zakonskimi načrti. Spričo splošno neugodnih razmer, ki tudi našim praktičnim pravnikom ne prizanašajo in jih ovirajo pri znanstvenem delovanju, se ni posrečilo popolnoma, ustvariti iz lista praktično glas'lo, zlasti ko stoji večina upravnih in finančnih juristov skoro povsem ob strani. Toda Slovenski Pravnik vrši vzlic temu vestno svojo nalogo, pravništvo se je okrepilo toliko, da listu tudi sodelovanje pri različnih ustanovah ni prizadejalo škode.

Od leta 1925 mu je pridejana celo posebna priloga »Notarski Vestnik«, ki ga izdaja in financira notarska zbornica v Ljubljani.

Dejanski uredniki Slovenskemu Pravniku so bili: od leta 1889 do 1892 dr. Danlo Majaron, od leta 1893 do 1896 dr. Makso Pirc in dr. Viktor Supan, leta 1897 dr. Makso Pirc, od leta 1898 do 1921 dr. Danilo Majaron, ki sta mu pomagala v letih 1913 in 1914 dr. Mirko Grasselli, v letih 1913 do 1921 Božidar Bežek.

Od leta 1922 mu je urednik dr. Rudolf Sajovic, nad čistočo jezika pa varje od tega časa dalje Božidar Bežek. Koncentriralo se je po prevratu tudi zbiranje vrhovnosodnih odločb, kazenske oskrbuje Ivan Okretič, civilne je priredil do leta 1925 po veliki večini Fran Milčinski, od leta 1926 dalje pa Božidar Bežek.

IV.

Nič manj važna ni druga naloga Pravnikova, izdajanje zakonov v slovenskem jeziku. Do leta 1889. ni bilo na našem jeziku komentirane izdaje zakonika, celo knjige z golim zakonskim besedilom so bile redke. Tudi v tej smeri je nastal preokret po društveni zaslugi.

Kmalo po ustanovitvi je poročal Slovenski Pravnik med raznimi vestmi, da je pripravljena prva knjiga zakonov za tisk. V drugi polovici leta 1889 je res zagledal beli dan »Kazenski zakon« s postranskimi zakoni v priredbi dr. Jakoba Kavčiča, ki je s tem uresničil tudi v praksi svoje nasvete, ki jih je bil razlagal sorojakom v »Pravniških razgovorih« leto dni poprej. Knjigo je izdalo društvo, založila pa Narodna tiskarna v Ljubljani. Prodajala se je dobro, na glavni skupščini l. 1890 je poročal tajnik, da se založnik ni bati izgube. Spomladi leta 1890 je izšel kot druga knjiga v zbirki zakonov »Kazensko pravniki red«, tudi izpod peresa dr. J. Kavčiča. Kar prej toliko časa ni bilo mogoče izvršiti, zgodilo se je sedaj pod okriljem društva v kratkem, organizacija je pokazala blagodejni vpliv.

Ohrabren po teh uspehih, je snoval odbor dalekosežne načrte: pripravljale so se izdaje trgovinskega in menčnega

zakona po dr. Francu Škoficu, konkurznega reda po dr. Jakobu Kavčiču, v načrtih je bilo, da se izdajo nesporni patent, zemljiškoknjižni zakon in nova izdaja občnega državlanskega zakona po Cigaletovem prevodu. Vse te načrte pa je odbor začasno odložil in sklenil, naj se izda najprej »Pravna terminologija«, ki bodi temelj izražanju v društvenih publikacijah.

Prvi društveni poziv, naj društveniki izpisujejo iz državnih in deželnih zakonikov slovenske izraze za »pravoslovno-politično terminologijo« je ostal brezuspešen. Nato se je meseca junija 1890 odbor obrnil z vabili naravnost na posamezne društvenike in jim obenem odkazal delo. Uspeh to pot ni izostal. Prvi je poslal izpiske iz deželnega zakonika kranjskega za leto 1884 Janko Rahn e, tedaj notar v Senožečah. Njemu so sledili drugi, brez razlike stanu in starosti, vsega skup je prispevalo 32 društvenih članov. Kar je nedostajalo, izpisali so slovenski visokošolci na Dunaju. Po alfabetu je uredil 45.000 listkov z izrazi Fran Milčinski, to gradivo je pregledal odsek treh članov (Vencajz, Dobida, dr. Majaron), nakar je prevzel končno redakcijo dr. Janko Babnik. Za natis knjige, ki jo je natisnila državna tiskarna na Dunaju v 1000 izvodih in ki je izšla leta 1894, je dovolil deželni zbor kranjski podporo v znesku 500 gl.

Drugi važni dogodki, ki so se pripravljali v tem času v pravosodstvu, niso dopustili, da bi odbor po izdanju »Nemško-slovenske pravne terminologije« zasledoval prejšnje cilje. Pripravljala se je kodifikacija civilnopravnih zakonov in porodila se je namera, izdati nove zakone koj po uzakonitvi. Zato pa naj bi bil že oficijelni prevod v državnem zakoniku v skladu z društveno terminologijo. Izbran je bil poseben odsek (dr. Ferjančič, dr. Krisper in dr. Majaron), ki je po nalogu odbora stopil v stik s prevajalcem dr. K. Štrekljem, vendar se z njim ni mogel sporazumeti in je naposled odbor z obžalovanjem sklenil, da odklanja sodelovanje pri pregledu novih civilnopravnih zakonov.

Že prej je bil dr. Škofic umrl, dr. Kavčič pa je utihnil, drugih prirediteljev za zbirko zakonov društvo ni dobilo. Šele leta 1901 se je ponudil Ivan Kavčnik, da priredi i z v r š i l n i r e d, ki je prihodnje leto res tudi izšel kot III. knjiga v

zbirki zakonov. Je to najbolj uspela zakonska izdaja na slovenskem jeziku, ki izčrpno navaja posamezne izvršilne naredbe in popolno judikaturu. Tudi jezikovno je izvrstna in ima v dodatku terminologijo, zbirko 800 novih terminov, ki so jih ustanovili skupno novi redaktor državljsanskega zakonika dr. Fran Vidic, dr. Janko Babnik in Ivan Kavčnik. Slednji je nameraval prirediti tudi civilnopravdni red, pa je moral končno vsled druge zaposlitve delo opustiti. V letu 1905 je izdalo društvo knjigo »Osebna dohodnina« od Valentina Žuna, obenem je našlo Kavčniku naslednika v osebi novomeškega sodnega svetnika dr. Edvarda Volčiča. Ta je priredil leta 1906 kot IV. knjigo v zbirki »Civilnopravdni red«, dalje leta 1909 »Zakone o javnih knjigah« (V. knjiga) in neposredno nato leta 1910 »Zakone o nesporne sodstvu« (VI. knjiga). V letih od 1906 do 1910 je izdal dr. Volčič pod društvenim imenom kot ponatiske iz teh knjig manjše zakone v »Poljudni pravni knjižnici«, vsega skupaj v 14. zvezkih, prvi del »Zakonov o javnih knjigah« pa tudi na hrvaškem jeziku. Pripravljati se je pričel nato dr. Volčič, da priredi še trgovinski zakon, pa mu je smrt iztrgala iz rok pero, ki ga je zastavljial tolikokrat v prosojeh društva, bodisi kot prireditelj zbirke zakonov, bodisi kot vnet sotrudnik Slovenskega Pravnika.

Leta 1910. je izšla tudi VII. knjiga v zbirki »Državni osnovni zakoni«, ki ji je prireditelj okrajni glavar v pokoju Štefan Lapajne že prej pripravljial pot, objavljajoč v Slovenskem Pravniku važne sodbe upravnega sodišča.

Željno pa je čakalo pravništvo še vedno na prevod najvažnejšega zakona, občnega državljsanskega zakonika. Odbor je bil sprejel sicer že na seji 6. marca 1905 ponudbo sodnega pristava Frana Regallyja, da oskrbi nov prevod. A Regally je pričel z delom stoprv, ko je nastopil v to svrhu izposlovani mu šestmesečni dopust leta 1910. Dne 8. in 12. oktobra 1910 je imel odbor dve seji, prve se je udeležil tudi dr. Volčič, obeh pa Kavčnik, da bi določil nekatere termine za prevod o. d. z. Terminološko vprašanje je namreč trkalo zopet resno na vrata. Društvena knjiga je bila razprodana, novi civilnopravdni zakoni so uvedli nebroj novih izrazov, ki sta jih morala upo-

števati že Kavčnik in Volčič, Slovenski Pravnik je pričel priobčevati zopet številnejše članke o tem. Pri tem pa se je izrekla želja, približati slovensko pravno terminologijo hrvatski, kar se je posebno poudarjalo na konferenci jugoslovan-skih kulturnih društev meseca decembra 1910 v Ljubljani. Na to se je pri prirejanju Babnikove terminologije pre malo pazilo! V jubilejni številki 1914 je dr. Ferjančič naravnost po-zival, da se prredi nova izdaja terminologije.

Naravno je vsled tega društvo posvečalo prevodu o. d. z. največjo pažnjo. Čim je Regally predložil svoj prevod, sestajal se je odbor od 2. junija 1913 do 4. maja 1914 k številnim sejam, vsega skupaj 33, na katerih je kritično prereševal prevod, ki se je predložil nato še lingvistu dr. Lokarju v pregled. Na-daljnje delo je popolnoma prekinila vojna, kakor je preprečila tudi namen dr. Janka Polca, ki se je ponudil l. 1913, da oskrbi izdajo trgovinskega zakonika. Prevod občnega držav-ljanskega zakonika je dokončal nato leta 1927 Božidar Be-žek, ki pa radi nujnosti knjige ni mogel opremiti z judikati in pravoreki, kakor tudi ne z drugimi postranskimi zakoni, kar je društvo pred vojno nameravalo. Knjiga sama ni izšla v društveni založbi, društvo samo je gospodarsko dosti pre-šibko, da bi v današnjih časih zmoglo kaj takega.

Spričo spremenjenih razmer, upajmo, društvu tudi ni tre-ba več skrbeti za izdanja zakonov, imamo večje število založ-ništev, ki najdejo za tako praktične knjige gotovo dovolj odjemalcev. Naloga, skrbeti za pravno terminologijo, pa je društvu ostala in jo smatra prej ko slej za enako važno. Budno čuva nad njo po svojem glasilu, osnovalo je leta 1921 celo po-seben terminološki odsek, ki naj bi v dvomljivih vprašanjih vsaj za Slovenski Pravnik nasvetoval obvezne termine.

V.

Strokovna knjižnica je za vestnega pravnika neobhodno potrebna, zato je polagalo tudi društvo posebno važnost na to, da si ustanovi lastno knjižnico, ki bo služila njegovim čla-nom pri izvrševanju njih poklica, še bolj pa pri pospeševanju znanstvenih ciljev, ki si jih je postavilo. Ako izvzamemo knjiž-

nico že omenjene »Juristische Gesellschaft«, koncem osem-desetih let ni bilo pomembne pravniške knjižnice v Ljubljani. Študijska knjižnica pravni literaturi ni posvečala posebne pažnje, knjižnica ljubljanskega deželnega sodišča pa je bila skromna. Z vso vnemo je društvo zato ustanavljalo in sproti spopolnjevalo svoje knjižnico v prvih letih svojega obstoja.

Koncem prvega leta je štela knjižnica 68 knjig. V prihodnjih dveh letih je narastlo število knjig na 369 zvezkov, med njimi 15 pravniških časopisov z 68 letniki. Uredil in katalogiziral je knjižnico, ki se je prenesla leta 1891 v društveno sobo na Turjaškem trgu, Fran Milčinski. Ni pa imelo društvo na razpolago čitalniške sobe, ki je bila z ozirom na število pravniških časopisov potrebna. Zato je odbor v smislu svojega sklepa z dne 20. maja 1893 naprosil društvo »Narodni dom«, naj se pri gradnji nove stavbe ozira tudi nanj. Ko je bil leta 1896 Narodni dom zgrajen, je vzelo društvo od Narodne čitalnice v podnajem dve sobi, večjo je porabilo za knjižnico, manjšo, ležečo tik čitalniške kavarne v I. nadstropju, za čitalnico. Knjižnica se je medtem precej pomnožila, nakupila je iz zapuščine dr. Škofica 133 knjig, iz zapuščine okrajnega sodnika Ogrinca 548 knjig, oboje leta 1894. Ob ljubljanskem potresu 1895 so se vse knjige spravile v zaboje, dokler ni v novih prostorih zopet uredil dr. Jakob Toplak knjižnice, ki je narastla tedaj po izločitvi pokvarjenih zvezkov na okroglo 800 knjig. Za prostore pa je bilo plačevati precejšnje najemnine in naravno je odbor pričakoval, da bodo nosili te stroške ljubljanski člani, ki jim je bila čitalnica izključno, knjižnica pa pretežno v prid. Ta nada se ni izpolnila in ker so bili stroški za društvo previsoko breme, se je knjižnica meseca julija 1899 preselila v Gosposko ulico št. 17. Spopolnjevala se je kakor poprej. Smotreneje se je vršil nakup novih knjig v letih 1904 do 1906, ko je bil knjižničar dr. Anton Dermota. Ta, sam absolvent praške češke visoke šole, je nabavil mnogo knjig iz češke pravne literature. Za njim si je dal mnogo posla deželni tajnik Ivan Škarja, da bi spravil v red knjižnico, ki je bila shranjena v štirih omarah, nastanjenh že par let v odvetniški sobi deželnega sodišča v Ljubljani. Ko je bil izvoljen leta 1909 za knjižničarja okr. glavar v pok. Štefan

L a p a j n e, je dokončal ureditev in dal natisniti tudi katalog knjig, ki je priložen Slovenskemu Pravniku prišel v roke vsem članom. V teh letih si je odbor tudi mnogo prizadeval, da bi pridobil knjižnico »Juristische Gesellschaft«, ki je sicer že davno ponehalo poslovati, a je oblastveno še vedno obstajalo. Pa zaman, vlada je čakala boljših časov in prilike, da se obnovi nemško društvo. Znatnejše pomnožitve zaznamuje knjižnica v letu 1913, ko je daroval precej knjig notar Fran Krisper, leta 1915, ko se je nakupilo nekaj iz Višnikarjeve zapuščine in je notar Oton Ploj podaril društvu veliko število knjig. Naslednje leto 1916 je podaril profesor Fran Levce 14 knjig iz zapuščine sina dr. Vladimira Levca in leta 1920 zopet večje število dr. Anton vit. Schoeppl. V l. 1915 je dal odbor na novo katalogizirati knjižnico po Milanu Puglju, ki je napravil listkovni seznam. Koj po prevratu se je tudi razmišljalo, ali naj se prepusti knjižnica sodni knjižnici v Ljubljani v uporabo, vendar se je ta misel kmału opustila. Knjižnica sama je bila leta 1920 vsled nedostajanja prostora prenešana iz odvetniške sobe v pritlične pisarniške prostore okrajnega sodišča ljubljanskega. Za knjižnično poslovanje so ti prostori povsem nedostatni, zato je glavna skupščina leta 1922 pooblastila odbor, da knjižnico proda in pridobi s tem denarni vir za izvrševanje drugih nalog. Ta sklep je bil utemeljen tem bolj, ker si je ustanovilo višje deželno sodišče v Ljubljani bogato »Centralno knjižnico«, da poleg te in prav tako poleg nove knjižnice juridčne fakultete ljubljanske društvena sploh pomena nima, zlasti ko ji društvo ne more določevati nobenih prispevkov za izpopolnjevanje. Prirastek knjižnici tvorijo danes skoro edinole časopisi, ki prihajajo v zameno za Slovenski Pravnik. Teh je 12: 1. Pravnivestnik, glasilo pravniškega društva v Trstu, 2. Mjesečnik, izhajajoč v Zagrebu, 3. Glasnik uprave za zaščito industrijske svojine, izhajajoč v Beogradu, 4. Juridičeski pregled iz Zofije, 5. Právník, 6. Všehrd in 7. Československo-jihoslovanská Liga, vsi izhajajoči v Pragi, 8. Časopis pro právní a státní vědu iz Brna, 9. Právní obzor, glasilo pravniškega društva za Slovaško, 10. Žittja i pravo, glasilo zveze ukrajinskih od-

vetnikov v Lvovu, 11. dunajski časopis »Gerichtszeitung« in 12. Bibliographie der Rechts- und Staatswissenschaften, izhajajoč v Berlinu.

VI.

Kmalo po ustanovitvi društva je bil sklican prvi društveni shod. Tako so se imenovali v prvih letih društveni sestanki, na katerih je bilo po navadi (ne vedno) predavanje s sledečo diskusijo, ali pa samo razgovor o že napovedanem pravnem vprašanju in so branili določeni govorniki svoje pravno stališče. Po teoretičnem razgovoru je sledila debata o društvu, o izdajah zakonikov, skratka o vsem mogočem, kar je bilo v zvezi z društvom. Namen teh shodov je bil dvojen: nuditi članom teoretična predavanja in s tem pridobivati vsebino za Slovenski Pravnik, poleg tega pa prikleniti članstvo čim ožje na društvo in ga zainteresirati za njegove naloge.

Prvi društveni shod se je vršil dne 17. aprila 1889 pri »Slonu«, ki je bil nekaj časa sploh zbirališče društvenikov. Otvorjen je bil shod s predavanjem dr. D. Majarona: »O novem črnogorskem imovinskem zakoniku«. Pred zaključkom je bil razgovor o društvenih razmerah, kakor že omenjeno. V tem letu so se vršili še 3 nadaljni shodi. V letu 1890 štejejo društvenih shodov štiri, leta 1891 tri, v letih 1892 in 1893 samo po enega. Leta 1894 se je preselilo društvo s svojimi shodi v ljubljansko čitalnico, bilo je tega leta dvoje in 1895. troje društvenih shodov. Leta 1896 izkazuje dva, leto 1897 pa tri shode, vendar se toži o slabem obisku kakor sploh o nezanimanju za društvo in so se zato morali opustiti. Uzakonitev civilnopravnih zakonov je v društvenem vodstvu pobudila vnovič misel na prirejanje shodov, res jih je bilo l. 1899 pet. Leta 1901 je J. Kavčnik sprožil idejo, naj bi »Pravnik« skupno s »Slovensko Matico« in »Slovenskim zdravniškim društvom« prirejalo predavanja iz slovestva v širšem pomenu, zdravništva, tehnike in pravoznanstva, imenovana društva pa naj bi vsako za svojo stroko dajala predavatelje. Ideja se je uresničila in je bilo v letih 1901 in 1902 nekaj »Poljudno znanstvenih predavanj«, pravniško

pa je bilo med temi samo eno. V društvu samem je bilo v nastopnih letih in sicer l. 1903 troje predavanj, v letu 1909 eno, v letu 1910 zopet štiri in leta 1912 eno. Leta 1910 je poskrbelo društvo iz svojih vrst »Splošnemu ženskemu društvu« predavatelja. Že omenjena konferenca jugoslovanskih kulturnih društev (1910) je izrazila željo, da bi se med zagrebškim pravniškim društvom in »Pravnikom« izmenjavali predavatelji. Uspeh je bil edinole, da je predaval dr. Mohorič v Zagrebu. Na vseh omenjenih sestankih so predavali redoma ljubljanski člani.

Po letu 1912 in zlasti za časa vojne ni bilo nobenega predavanja. Uvod v delavnejšo dobo znači pismena anketa, ki jo je društvo izvedlo l. 1920 in na podlagi katere je sestavil dr. Metod Dolenc spomenico »k vprašanju izenačenja kazenskih zakonov za celo ozemlje Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev. Istega leta, dne 23. novembra je bil društveni sestanek, na katerem je bil razgovor o določbah novega volilnega reda. Leta 1921 pa so se pričela redna društvena predavanja, bavila so se najprvo z ustavnim načrtom, potem z raznovrstnimi pravnimi vprašanji. Vsa so se vršila odslej v kazenski dvorani sodne palače v Ljubljani. Predavanj je bilo v letu 1921. deset, v letu 1922. enajst, v letu 1923. sedem in dvoje v zvezi s »Slovenskim zdravniškim društvom«, v letu 1924 enajst, poleg tega se je vršil popoldanski izlet ob Savi od Tacna do Črnuč v zvezi s predavanjem univ. prof. dr. K. Hinterlechnerja. V letu 1925 je bilo pet predavanj, v letu 1926 pa samo dvoje. Zadnje je v zvezi z dejstvom, da je društvo pripravljalo v tem letu drugi kongres pravnikov in zastavilo vse svoje moči, da izvede kongres čim dostojneje in impozantneje. V letu 1927. je bilo zopet 10 predavanj in v letu 1928. osem. Po prevratu so večkrat nastopili tudi nečlani s predavanji.

V prvih letih so imeli ti sestanki kolikor toliko poleg strokovnega tudi družabno obeležje, dočim so predavanja v povojnih letih strogo znanstvenega značaja. Samo družabnega značaja so bili v letih 1923. in 1924. v zimskih mesecih večerni sestanki. Za gojitev družabnosti in pospeševanje poznanstva med seboj in vzpodbudi k vzajemnemu delovanju je prirejalo

društvo izlete. Teh velikih izletov, namenjenih, če že ne vsemu, pa vsaj veliki večini članstva, je bilo dvanajst, in sicer: 1.) v Stično dne 15. junija 1890, 2.) v Sežano dne 20. septembra 1891., 3.) v Laško dne 8. septembra 1892., 4.) na Bled dne 3. septembra 1893., 5.) v Novo mesto dne 15. julija 1894., 6.) v Divačo dne 6. septembra 1896., 7.) v Prosek dne 16. junija 1901., 8.) v Devin dne 29. junija 1903., 9.) v Dorfarije dne 24. septembra 1905., kjer je bila istega dne odkrita spominska plošča dr. Tomažu Dolinarju, 10.) v Bohinj dne 7. julija 1907., 11.) v Celje dne 8. septembra 1922. in 12.) v Krško dne 10. maja 1923. Poleg teh moramo omeniti dva lokalna manjša izleta, in sicer Ljubljančanov preko Janč v Litijo meseca junija 1925. in iz Logatca na Vrhniko dne 3. junija 1928.

O vseh teh izletih bodi omenjeno, da so potekli kar najbolj prsrčno, da so smatrali zlasti prve izlete dotični občani za izreden, naroden dogodek in da so izletnike pozdravljali občinski predstojniki z drugimi narodnimi društvi. Osebito so važni društveni izleti na Primorsko, kjer se je navdušeno pojavljala sloga s hrvatskimi pravniki. Spomnimo se na kratko samo treh izletov iz prve dobe, pa vidimo, kako so ti izleti potekli.

Prvega izleta v Stično se je udeležilo preko 50 pravnikov iz vseh krajev, med njimi tedanji ljubljanski župan Grasselli z večjim številom magistratnih uradnikov. Izletniki so si odledali Stično in Št. Vid, nato pa se sešli pri banketu v stiškem gradu. Tamkaj je otvoril načelnik dr. Fran Pa pe ž vrsto napitnic, odgovarjal mu je predstojnik okrajnega sodišča v Stični, Jenčič. Med drugimi številnimi govorniki je bodril k delu za terminologijo J. Vencajz. L. Svetec je spominjal na polpreteklo dobo, ko so njega zaradi slovenskega predavanja o pravu in zaradi slovenskega zapisnika premeščali iz kraja v kraj, in dr. Ferjančič je poudarjal važnost vsestranskega društvenega delovanja.

V dvojnem pogledu zanimivo je opomniti na 3. izlet v Laško. Po predlogu dr. Babnika naj bi bilo združeno s tem izletom društveno zborovanje s tremi predavanji, in sicer: 1.) dr. Ferjančiča o notranjem poslovnem jeziku, 2.) dr.

B r u m n a o disciplinskem postopanju za sodne uradnike in 3.) dr. Jura H r a š o v c a o dolžnosti vsakega Pravnikovega člana, bodisi odvetnika ali notarja, da se poslužuje vedno, kadar mu je zastopati slovensko stranko, v besedi in pisavi edino slovenščine, zlasti pri vseh sodiščih, ki se nahajajo v slovenskih deželah, ter tudi v vseh spisih, namenjenih II. in III. instanci. Po zasnovi naj bi bil ta izlet nekak predhodnik pravniških kongresov, kakor so jih že takrat poznali drugi narodi, ki bi jih izlet, združivši družabno stran s strokovno, lepo uvajal. Toda zborovanje, ki naj bi bilo v prvi vrsti bodrilo našim pravnikom v boju za pravice, je moralo odpasti. Prepovedalo ga je celjsko okrajno glavarstvo, češ da po pravilih društvo izven svojega sedeža ne sme zborovati. Takratni režim ni maral, da bi se gojili osebni stiki med kranjskimi in izvenkranjskimi pravniki. Tako se je vršil zgolj izlet, kakor prejšnji dve leti.

Štiri leta pozneje, na izletu v D i v a č o, pa je pravnikove izletnike pozdravil sežanski okrajni glavar grof S c h a f f g o t s c h s slovenskim nagovorom, v katerem je med drugim rekel: »Če uradujemo v slovenskem jeziku, izpolnjujemo ne le svoje uradne dolžnosti, ampak tudi dolžnost, ki nam jo predpisuje ustava naše države, česar bi se moral držati vsak uradnik.« Poudarjal je zasluge, ki si jih je »Pravnik« pridobil za slovensko uradovanje. Lepo se mu je zahvalil dr. M a j a r o n, da jih je ta pozdrav presenetil, ker doslej se društvo ni nadejalo, da bi mu izrekli simpatije okrajni glavarji in to celo v slovenskem jeziku.

Po prevratu sta bila prirejena samo dva izleta, obeh pa so se udeležili v velikem številu tudi člani zagrebškega pravniškega društva. Izleta uvajata v novo dobo, pripravljata pot skupnim sestankom pravnikov iz vse naše kraljevine. Na izletu v Krškem se je poudarjala ta ideja in pet dni zatem, dne 15. maja 1923. je predlagal dr. M. D o l e n c na odborovi seji, da treba prevzeti inicijativo za oživotvorjenje pravniških kongresov in stopiti v stik s pravniškima društroma v Zagrebu in Beogradu. Zagreb je na predlog koj pristal, nekaj pozneje je odgovoril tudi Beograd in sicer v principu ugodno. Tako je prišlo dne 1. junija 1924. do sestanka odposlancev pravniških

društev v Zagrebu, kjer je prodrla ideja jugoslovenskih pravnih kongresov. Pri teh je naše društvo vedno v najodličnejši meri sodelovalo.

VII.

Poleg tega, v društvenih pravilih načrtanega delovanja, je društvo sodelovalo še v drugih smereh in reči moramo, da kaj pogosto inicijativno. Ustanovljeno, da pomaga pri ustvarjanju pravniške literature v slovenskem jeziku, je prevzelo društvo samo od sebe nalogi, braniti slovenščino v uradih, poleg tega pa pripravljati tla zavodu, ki bo gojil slovensko pravoznanstvo. In res, društvo ni opustilo nobene prilike, da ni opozarjalo in zagovarjalo ustanovitev slovenske pravne fakultete v Ljubljani. Leta 1890. je sprožil dr. J. Kavčič to vprašanje s svojim predavanjem na društvenem shodu dne 10. decembra: »Slovenska pravna akademija« in podprl idejno resolucijo, sklenjeno na shodu slovenskih poslancev v Ljubljani dne 2. oktobra. Naslednja glavna skupščina je dne 31. januarja 1891. sprejela soglasno resolucijo, da se smatra za potrebno ustanovitev pravne akademije v Ljubljani s slovenskim učnim jezikom, in naložila odboru, da sestavi v prosep tega peticijo in jo izroči državnemu zboru. V posledku tega je interpeliral poslanec Šuklje v državnem zboru glede paralelnih pravnih predavanj v slovenščini na graškem vseučilišču. Odgovor pravosodnega ministra je bil seveda negativen, češ da je to v danih razmerah sploh neizvedljivo, ker ni znanstveno izobraženih docentov.

Glavna skupščina dne 14. februarja 1898. pa je zahtevala ne več pravne akademije, marveč popolno vseučilišče v Ljubljani in meseca marca je povabil društveni odbor »Slovensko Matico« ter »Kolegij profesorjev ljubljanske bogoslovnice«, da naj skupno z njim sestavita spomenico in peticijo za ustanovitev univerze v Ljubljani. Odposlanci vseh teh društev so se res sešli in sprejeli besedilo spomenice »Za vseučilišče v Ljubljani«, sestavljene po dr. D. Majaronu, ki je bil poleg dr. Ferjančiča in višjega svetnika Polca »Pravnikov« delegat v tem odseku. Zaeno je zopet Slovenski Pravnik o tem obširno razpravljal.

Ko se je pričelo leta 1907. zopet intenzivneje delovanje za slovensko vseučilišče — nekateri so sploh pričakovali, da se bo stara slovenska zahteva v jubilejnim letu 1908. uresničila, — bilo je zopet društvo »Pravnik«, ki je podpiralo pokret idejno. V zvezi s Slovensko Matico, Akademijo in Prosveto je priredilo na dan 27. junija 1907. v Ljubljani v Mestnem domu manifestacijski shod. Na tem shodu, ki je zahteval ustanovitev slovenskega vseučilišča v Ljubljani, predvsem pa pravne fakultete, je v imenu društva govoril odvetnik dr. Fran Novak. V naslednjih letih je bilo društvo zastopano stalno po treh članih v vseučiliškem odseku občinskega sveta ljubljanskega. Po prevratu je na novo ustanovljeni vseučiliški komisiji načeloval društveni načelnik dr. Majaron, v komisiji pa sta društvo poleg njega zastopala še člana dr. M. Dolenc in dr. A. Švigelj. Leta 1926. se je splošnemu protestu slovenskega naroda zoper okrnitev slovenskega vseučilišča pridružilo tudi društvo »Pravnik« in ob ponovni nevarnosti je podalo društvo dne 10. decembra 1927. krepko resolucijo za ohranitev tega najvišjega učnega zavoda in sopolpisalo tudi spomenico »Pomen univerze v Ljubljani za Slovence in državo SHS«.

S svojim glasilom in z izdajami zakonikov je bilo društvo branik slovenskega jezika v uradih, osobito na sodiščih. Slovenski Pravnik je priobčeval neprestano članke in vesti o jezikovnem vprašanju, dr. Ferjančič je točno v njem registriral jezikovno pravo. Posebno so v letnikih Slovenskega Pravnika prikazani jezikovni dogodki na sodiščih. Še leta 1898. je višje deželno sodišče v Gradcu zabranilo slovenski govor pri prizivni razpravi. Protestni akciji odvetniške zbornice Kranjske, slovenskih odvetnikov in slovenskih poslancev se je pridružilo tudi naše društvo. Posrečilo se je nato doseči, da je bil še istega leta (23. decembra) dopuščen slovenski govor pred višjim deželnim sodiščem. Ta prvi uspeh je dosegel dr. J. Hrašovec. Ali vse drugo je ostalo nemško: referat in sodba. Nič niso pomagale nadaljnje interpelacije dr. Ferjančiča v državnem zboru, dr. Majarona v kranjskem deželnem in dr. Rosine v štajerskem deželnem zboru leta 1899., da bi izdajalo višje deželno sodišče sodbe v slovenskem

jeziku. To je vztrajalo na svojem stališču tudi pozneje in izdalo v tem smislu dne 3. septembra 1907. še poseben sklep. Sploh je Slovenski Pravnik priobčeval skozi vse interpelacije in resolucije o jezikovnem vprašanju. Zlasti točno je prinašal poročila »Zveze slovenskih odvetnikov«, ustanovljene leta 1906. baš v namenu, braniti pravice slovenskega jezika pri sodiščih in oblastvih. Iz referatov dr. J. Hrašovca za Štajersko, dr. Brejca za Koroško in dr. O. Rybařa za Primorsko, priobčenih v društvenem glasilu, je razvidno obupno stanje našega jezika pri oblastvih v teh deželah. Naredbe, ki so jamčile rabo slovenskega jezika, je tuje nam uradništvo brezobzirno preziralo. Pa saj so se razmere tudi na Kranjskem vedno bolj slabšale. Na glavni skupščini leta 1908. je poročal dr. Majaron, da je bil imenovan za Kranjsko sodni pristav, ki ne nastopi službe, ker ni večč slovenskemu jeziku. Slovenskega sodnega naraščaja da ni in da bo skrbeti za primeren fond, ki bo podpral naraščaj.

Izmed zgodovinsko pomembnih dogodkov, ki jih je društvo doživelo, omenjeni naj bodo le najvažnejši. Dne 26. avgusta 1894. se je društvo udeležilo odkritja spomenika Mateju Cigaletu na Lomeh; za spomenik je nabralo med društveniki znatno vsoto. Dne 24. septembra 1905. je vzdalo v Dorfarijih spominsko ploščo slovečemu pravniku dr. Tomažu Dolinarju. Nagovor je imel pri tem dr. E. Volčič. Meseca decembra 1910 je društvo sodelovalo pri Vrazovi akademiji in se istočasno udeležilo tudi konference jugoslovanskih kulturnih društev. Resoluciji te konference glede terminologije in strokovnih predavanj omenjeni sta že gori. Dne 17. februarja 1913. se je udeležilo društvo konference glede reforme gimnazij na Kranjskem, ki jo je sklicalo društvo inženjerjev. Leto poprej (1912) je postavilo nagrobni spomenik svojemu marljivemu članu dr. E. Volčiču in ga vzdržuje še sedaj. Leta 1923. je pomagalo pri osnovanju »Zveze duševnih delavcev«, čije pravila so se sestavila s sodelovanjem odbora. Dve leti pozneje, 1925., se je zavzelo društvo za ustanovitev »Akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani«, zakonski načrt za to ustanovo je sestavil društveni delegat dr. Dolenc.

VIII.

To splošno sliko društvenega delovanja izpopolnimo še s par potezami notranjega društvenega življenja in gibanja.

V smislu pravih upravlja društvene posle odbor, obstoječ iz načelnika in 10 odbornikov, kojih mora vsaj šestorica stanovati v Ljubljani, za pregledovanje računov in sploh blagajniških poslov pa voli skupščina po dva preglednika. Na čelu društva so stali doslej: dr. Fran Papež od leta 1889. do 1892., dr. Ferjančič od l. 1893. do 1906., in od l. 1907 do danes dr. Majaron. Tem možem, ki so v dobrih in slabih časih pazili, da se je izvrševal društveni program in da so se uveljavljale društvene ideje, so stali ob strani društveni tajniki. Ti so bili od prvih početkov do danes: v letih 1889. do 1892. dr. Majaron, od l. 1893. do 1899. dr. Pirc, od l. 1900. do 1903. dr. Foerster, l. 1904. dr. K. Vodušek, v letih 1905. in 1906. dr. Žirovnik, od l. 1907. do 1910 dr. Stojan, l. 1911. in 1912. dr. Oblak, l. 1913. in 1914. dr. Grasselli, od l. 1915. do 1919. B. Bežek in od l. 1920. dalje dr. Sajovic. Blagajniške posle, kar spričo majhnih sredstev, kakor navedeno pozneje, ni bila lahka stvar, so vodili: do l. 1899. J. Gogala, l. 1900. dr. Pirc, od l. 1901. do 1911. dr. Švigelj, l. 1912. St. Lapajne, deloma po njegovi smrti zopet dr. Švigelj, od l. 1913. do 1922. dr. Lavrenčič in od poletja 1922. naprej do danes dr. Rutar. Mnogi imenovanih so pripadali odboru po več let tudi v drugih funkcijah. Izmed ostalih odbornikov — nekateri so bili imenovani že poprej na dotičnih mestih — naj navedemo le one, ki so bili po več let člani odbora, in sicer: J. Kavčnik 9 let, Fr. Milčinski 8 let, dr. Rogina 8 let, I. Škarja 15 let, dr. Oton Papež 14 let, dr. Mohorič 6 let, dr. Dolenc in dr. Souvan po 8 let, dr. Pitamic 7 let. Izven Ljubljane stanujoči odborniki, torej nekaki zaupniki društva so bil med drugimi: dr. Janko Babnik 30 let, dr. Hrašovec 23 let, B. Ternovec 11 let, dr. Zuccon 21 let, A. Kuder 8 let. Pregledniške funkcije so opravljali: dr. Munda v dobi 25 let, dr. Zupanc 10 let, J. Polec 10 let, dr. Žirovnik od leta 1914. in dr. Tekavčič od l. 1915. dalje.

Podlaga društvenemu delovanju so pravila, ki jih je bil prvotno sestavil dr. Ferjančič po vzoru pravil Právnické jednote v Pragi. Ta pravila so bila odtlej v nekaterih točkah štirikrat spremenjena. Takoj na II. redni glavni skupščini dne 4. oktobra 1889. je bil spremenjen § 7, ki poslej določa, da se snide redna glavna skupščina vsakokrat meseca januarja. Na skupščini dne 28. januarja 1910. so bile spremenjene nekatere manj važne določbe §§ 3, 5, 9, 11, 12, 15 in 18. Dne 11. avgusta 1913. so se dopolnila pravila z novimi določbami glede organizacije p o d r u ž n i c, ki se jim je dal kolikor mogoče samostojen delokrog, društveno območje se je določilo za Kranjsko, Koroško, Primorsko, Štajersko in Dalmacijo; vsled tega se je določilo, da se odslej izdajajo zakoni in druge strokovne knjige tudi v hrvatskem jeziku. Po prevratu leta 1920. se je spremenil § 5 tako, da naj bodoča redna glavna skupščina določi društvenino za vsako poslovno leto posebej. Ta sprememba se ni izkazala za zadostno, kajti že leta 1922. je redna glavna skupščina odstopila odboru pravico, da določa vsakoletno članarino, obenem pa omejila društveno delovanje na območje višjega deželnega sodišča v Ljubljani.

Kakor smo videli že prej, je bilo vse društveno delo koncentrirano na Ljubljano, ako izvzamemo izlete. Tu je izhajalo glasilo, vršila so se predavanja, v Ljubljani je bila knjižnica, ki je res da posojala knjige tudi zunanjim članom. V Ljubljani se je vršilo vseh osem in trideset rednih glavnih skupščin, kamor prištevamo tudi občni zbor dne 21. decembra 1918, razen tega dve izredni skupščini. Zborovališče teh skupščin je bila začetkoma restavracija pri »Slonu«, od l. 1894. čitalniški prostori (ki so se nahajali po letu 1896. v Narodnem domu), parkrat v restavraciji pri »Roži« (trikrat) in enkrat pri »Zlatorogu«. Od leta 1918. naprej pa zboruje društvo redno v pravosodni palači, kjer se vršijo tudi predavanja. Leta 1913. se je napravil poskus, pričeti z društvenim delovanjem tudi izven Ljubljane v krajih z večjim številom pravnikov. Pobudo temu so dali tržaški člani in res se je v Trstu na podlagi spremenjenih pravil osnovala dne 21. decembra 1913. prva podružnica, ki se je o njej pričakovalo, da bo pridno delovala. Priredila je eno predavanje v letu 1914. Dne 14. aprila 1914. je odbor

sklenil, da se osnujejo podružnice v Celju, Celovcu, Gorici, Mariboru in Novem mestu. Do ustanovitve pa je prišlo samo v Celju, pa še ta podružnica vsled izbruha vojne z delovanjem ni pričela. Vojna je notranje življenje sploh ustavila, samo Slovenski pravnik sta z vso skrbjo oskrbovala urednika, dokler leta 1918. tudi list ni mogel več izhajati. Po prevratu je pričelo društvo delovati šele v letu 1920, celjske podružnice ni bilo moči več priklicati v življenje, a tržaška je morala svoje delovanje ustaviti. Pač pa se je ustanovila dne 18. decembra 1920. podružnica v Mariboru pod predsedništvom dvornega svetnika L e v c a, delavnega društvenega člana, ki pa je delovala prav za prav samo eno leto.

Članov je nabralo društvo v prvem letu 168, od teh je do danes ostalo društvu zvestih 17. Prvotno število je ostalo skoro nespremenjeno do konca leta 1894., ko jih je štel 174. Odtlej pa je število članstva padalo, b'la so to leta po ljubljanskem potresu, ki niso bila ugodna za društvo, kakor že omenjeno. Društveni shodi so bili pičlo obiskani, na glavnih skupščinah se je grajalo, da mlajši k društvu ne pristopajo, nameravani izlet v Kamnik l. 1897. se je moral opustiti. Najslabše je bilo leta 1900, ko je število društvenikov padlo na 142. Mnogi so namreč mislili, da je za njih »reputacijo« boljše, ako niso društveniki; naročili so se samo na Slovenski Pravnik. Potem se je število počasi dvigalo in je ravno ob dvajsetletnici društva koncem leta 1908. doseglo prvotno število, 169 članov. Odtlej se je članstvo hitreje množilo, prekoračilo je leta 1910. število 200, koncem leta 1914. pa je posebna agitacija, zlasti po Ljubljani, kjer je bilo le okrog 40 članov, dvignila to število preko 300, tako da je zadnje število, ki ga je navedel pred prevratom tajnik na glavni skupščini leta 1915, znašalo 315 članov. Po končani vojni, ko je pričelo društvo na novo delovati, je ob spremenjenih razmerah poskočilo tudi članstvo takoj preko 500, doseglo začetkom leta 1925. število 600 in šteje danes 650.

Seveda je treba kot pripomniti, da tudi to število še zdaleka ne izraža pravilnega stanja slovenskih pravnikov, kajti cele vrste raznih pravniških poklicev skoro niso zastopane

v društvu. Pač pa je med gornjim številom dokaj pravnikov iz drugih pokrajin, zlasti iz Dalmacije in Bosne.

Za častna člana izvolilo je društvo dva svoja člana: leta 1903. Iv. Kavčnika in leta 1923. dr. D. Majarona.

Gmotne vire za izvrševanje svojega razsežnega delovanja črpalo je društvo predvsem iz članarine. Ta je znašala do leta 1920. za ljubljanske člane 16 K, za zunanje 10 K. Drugim naročnikom se je prodajal letnik Slovenskega Pravnika po 8 K. Poleg tega je naklonil društvu deželni zbor kranjski, kakor že omenjeno, za izdajo terminologije podporo v znesku 500 gl. in leta 1911. »Zveza slovenskih odvetnikov« za izdajanje zakonov vsoto 2000 K. Članarina za vse člane brez razlike, ki so že od kraja prejeli Slovenski Pravnik brezplačno, in naročnina sta se leta 1920. določili z zneskom 80 K, leta 1923 na 50 Din in od leta 1924. naprej s 60 D'n. Od leta 1923. dalje je prejelo društvo v pomoč za izdajanje Slovenskega Pravnika tudi državno podporo, ki sta jo parkrat naklonila oddelek ministrstva za pravosodje v Ljubljani in ministrstvo pravde. V letih 1924. do 1926. je dobavila tudi vevška papirnica za tiskanje Slovenskega Pravnika potrebni papir po znižani ceni.

IX.

Štirideset let ni dolga doba samo v življenju posameznika, tudi za društveno organizacijo pomeni to častno število. Ko polaga račun o štiridesetletnem delovanju, se društvo »Pravnik« pač ne boji očitka, da teh štirideset let ni izpolnilo z vestnim delom. Res niso bila vsa leta enako plodna. Kakor vidimo vse povsod okoli, da sledi letom napredka doba umirjenja, včasih celo stagnacije, tako so pretekla tudi »Pravniku« leta, ki niso pokazala vedno tolikega uspeha, kolikor bi bilo želeti. Toda zmanjšani intenzivnosti društvenega delovanja sledila so leta razmaha, ko se je društvo kakor pomlajeno s svežimi močmi znova krepko posvetilo svojim nalogam. Idealizem, ki je bodril ustanovitelje pred štiridesetimi leti, izbojevati narodu njegove pravice, je navduševal v poznejših letih društvene delavce. Ta idealizem rešil je društvo tudi v težkih razmerah. Pričakovani ustanoviteljev društvo ni prevarilo.

Cilji, ki si jih je ob ustanovitvi društvo postavilo, so danes po večini doseženi. Slovenski jezik po naših uradih ni več zapostavljen in zatajevan, danes je na svoji zemlji gospodujoč. Sodišča na Slovenskem so združena pod eno streho, višjim deželnim sodiščem v Ljubljani. Tu ima sedež tudi najvišja narodna kulturna ustanova, naše vseučilišče. Toda društvena usoda ni s tem završena. Slovenski pravniški stan, ki je pokazal brez teh najvišjih ustanov toliko moči v sebi in to v časih preganjanja, se ne sme vdati brezdelju sedaj, ko so mu te ustanove vlile obilo sveže krvi v njegove žile.

Nalog ima društvo tudi v bodočnosti dosti in velikih. Njegov program velja danes in v prihodnosti prav tako, kakor je bil aktualen pred štiridesetimi leti. Izpremenjeni časi ne morejo predrugačiti društvu programa, utegnejo ga dopolniti in usmeriti k večjemu v nekaterih točkah drugam. Med velikimi njegovimi nalogami je poudariti zlasti izdajanje društvenega pravniškega glasila. Ta potreba ni manjša, kakor je bila kdaj prej, brez pretiravanja se sme reči, da je večja. Hudo bi padel ugled slovenskega pravništva, ako bi osamosvojen od tujega jarma med drugimi stanovi bil brez lastnega glasila. Težko pa, da bi mu bila usoda v drugih rokah enako zajamčena kakor v društvenih.

Iz društva »Pravnika« je vzknila ideja pravniških kongresov in ponosni smo bili po pravici na to organizacijo, ki je pritegnila, osnovana na najširši podlagi, široke vrste vseh jugoslovenskih pravnikov k skupnemu delu. Ne smemo dopustiti, da bo ta ideja zopet pokopana. Društvena prizadevanja morajo iti za tem, da se bo udeleževala vedno krepkeje in samozavestneje in da bo zmagala končno popolnoma čista: da bodo pravniški kongresi združili na skupnih zasedanjih zares samo pravniške delavce. Našega društva naloga pa bo, da bo dovajalo slovenske sile temu delu.

Tudi terminološko vprašanje še ni rešeno. Ne seveda samo v tem smislu, da ni več na razpolago knjige, ki bi jo vpraševali v dvomljivih primerih za svet. Predolgo se je razvijalo slovensko pravniško izrazoslovje ne oziraje se na posestrime, druge jugoslovenske pravne terminologije. Ena glavnih nalog vseh jugoslovenskih pravnikov bo, z b l i ž a t i k o l i k o r m o

goče posamezne terminologije. Tudi to nalogo bo uspešno rešilo le pravniško društvo.

Ne samo iz teh razlogov potrebno nam je posebno pravniško društvo. Gojitev znanosti je med prvimi nalogami vsakega pravniškega društva. Ako je na mestu drugod čim večje združenje vseh delovnih moči, na tem polju se pokaže edinole ločitev na posamezne, življenja zmožne edinice za koristno. Samo tekmovanje med več društvi pokaže resničen napredek, dočim se v prevelikem društvu izgubijo vse moči, kolikor niso v neposrednem območju središča. Sedež pravniškega društva bodi tedaj povsod, kjer je zadostno število pravnikov, ki more jamčiti za povoljen uspeh. Za društvo »Pravnik« so vsi ti pogoji dani bolj kot kdaj prej. To so pokazala povojna leta, tekom katerih je društvo kaj hitro nadkrnilo prejšnje delovanje.

Edino to društvo pa nam more pokazati tudi idejno silo našega pravniškega stanu izven njegovega poklicnega delovanja. Na ceni in vrednosti stan ne bo pridobil, ako bo vestno izpolnjeval le svoje uradne in poklicne dolžnosti. Svoje sposobnosti bo moral pokazati drugje in v te sposobnosti trdno verujemo. Da ne pojdejo v izgubo, da bodo marveč porabljene v prosep naroda, to bo naloga društva »Pravnika« i v naprej. Društvo jih bo budilo neprestano k udejstvovanju, s tem pa mu bo, svestemu si tega cilja, tudi v prihodnjih desetletjih zasi-guran obstoj.

